

Література:

1. Дорошкевич С.П. Палеогеографічні та палеопедологічні бази даних і можливості їх використання вчителем географії / Дорошкевич С.П. // Інформаційний банк і бази даних у підготовці майбутнього вчителя географії: матеріали Всеукраїнської Інтернет-конференції. – Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. – С. 8-18.
2. Мацібора О.В. Веб-орієнтовані геоінформаційні системи та їх використання для обробки палеогеографічних даних / Олександр Васильович Мацібора // Український географічний журнал. – 2019. – № 1. – С. 51-58. Режим доступу до ресурсу: <https://doi.org/10.15407/ugz2019.01.051>

С.А. Лісовський

*Інститут географії НАН України,
salisovsky@gmail.com*

Є.О. Маруняк

*Інститут географії НАН України,
emgeooffice@gmail.com*

ПРОЦЕС ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ – СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОСТУ

Процес децентралізації, що відбувається в Україні, сприймається неоднозначно і отримує досить контраверсійні оцінки. З одного боку його відносять до небагатьох позитивних здобутків української влади останніх років, з іншого – вказують на численні проблеми в площині практичної реалізації.

Як зазначено в Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 року децентралізація, яка має завершитися до закінчення терміну дії плану, сприятиме створенню сучасної системи місцевого самоврядування та територіальної організації влади з урахуванням українських особливостей і традицій на основі європейських цінностей розвитку місцевої демократії, зокрема Хартії місцевого самоврядування. Основною метою проведення цієї реформи є забезпечення надання населенню високоякісних та доступних публічних послуг незалежно від місця проживання, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території.

Децентралізація повинна вирішити проблему низького рівня організації влади на місцевому рівні, малоефективного управління суспільним розвитком на регіональному рівні. Ця проблема має вирішитися за рахунок сприяння утворенню спроможних територіальних громад та підтримка їх розвитку, передача максимальної кількості повноважень місцевим органам влади та надання таким органам можливості для практичної реалізації делегованих їм повноважень [2].

Станом на початок 2019 р. в Україні було утворено 851 ОТГ¹. Основні дані, що характеризують чисельність населення та розміри ОТГ, вміщені в Таблиці 1.

¹ За даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства.

Таблиця 1

Регіони України¹. Чисельність населення, площа території ОТГ, щільність населення, забезпеченість територією на початок 2019 р.*

№ п/п	Назва області	Кількість ОТГ	Загальна кількість населення в ОТГ, осіб	Середня кількість населення в ОТГ, осіб	Загальна площа ОТГ, км ²	Середня площа ОТГ, км ²	Середня щільність населення, осіб/км ²	Середня забезпеченість територією, га/особу
1	2	3	4	5	6	7	10	11
1	Вінницька	40	674224	16856	4480,31	112,01	150	0,66
2	Волинська	50	350111	7002	10599,28	211,99	33	3,03
3	Дніпропетровська	63	580136	9209	17416,79	276,46	33	3,00
4	Закарпатська	6	71186	11864	616,12	102,69	116	0,87
5	Запорізька	48	503632	10492	17294,61	360,3043	29	3,43
6	Івано-Франківська	30	325812	10860	3178,273	105,94	103	0,98
7	Кіровоградська	20	138421	6921	3967,593	198,38	35	2,87
8	Донецька	10	139014	13901	4192,45	419,25	33	3,02
9	Житомирська	54	801373	14840	17695,29	327,69	45	2,21
10	Київська	16	241199	15075	3918,218	245	62	1,62
11	Луганська	17	124749	7338	6320,78	371,81	20	5,07
12	Львівська	40	343577	8589	4839,443	120,99	71	1,41
13	Миколаївська	41	313173	7638	12175,62	296,97	26	3,89
14	Одеська	31	333043	10743	10018,29	323,17	33	3,01
15	Полтавська	45	321787	7151	8699,329	193,32	37	2,70
16	Рівненська	32	255193	7975	5540,18	173,13	46	2,17
17	Сумська	33	344611	10443	9590,059	290,61	36	2,78
18	Тернопільська	48	595945	12416	6149,4	128,11	97	1,03
19	Харківська	17	277006	16294	5111,69	300,69	54	1,85
20	Херсонська	30	245934	8198	8808,649	293,62	28	3,58
21	Хмельницька	45	521765	11595	11631,07	258,47	45	2,23
22	Черкаська	54	270432	4226	7862,928	145,61	34	2,91
23	Чернівецька	33	323260	9796	3353,539	101,62	96	1,04
24	Чернігівська	43	404902	9416	17425,84	405,25	23	4,30
	Україна	851	8554254	10052	200885,8	236,06	43	2,35

*без тимчасово окупованої АР Крим. Дані по Донецькій і Луганській областях без території ОРДЛО

Вважаємо за доцільне виділити декілька аспектів, які потрібно враховувати при аналізі причин, що зумовили проблемні моменти децентралізації:

I. Дисбаланс в розуміння цілей, суті і мети децентралізації.

Йдеться про те, що різні сторони процесу: ініціатори, що його обґрунтовували на рівні органів державного управління, керівники локального та районного рівнів, мешканці сільських та міських населених пунктів, яких мали безпосередньо стосуватись системні зміни, пов'язані із

¹ Розраховано за даними [1]

децентралізацією по-різному розуміли і ставились до цього процесу та до його важливості.

II Конфлікт інтересів.

Конфлікти інтересів різних сторін, що виникають при утворенні ОТГ, є серйозним чинником проблем, що утруднюють процес децентралізації та призводять до того, що він відбувається з порушенням принципів, які були базовими при плануванні її проведення.

До них, без зазначення вагових коефіцієнтів за ступенем важливості можна, зокрема, віднести:

- конфлікт і протистояння по лінії ОТГ – район;
- конфлікт між економічно сильними і економічно слабкими селищними радами;
- конфлікти по лінії – міста – сільські населені пункти.;
- конфлікти інтересів по лінії інвестор – ОТГ;
- конфлікти інтересів по лінії протистоянь партійно-політичного характеру;
- конфлікти по лінії протистояння місцевих і державних інтересів.

Останні, напевне, є найбільш системними конфліктами, зумовленими кумулятивною дією усіх вищезазначених видів конфліктів, що є кореневою причиною багатьох проблем економічного, соціального та екологічного порядку, що виникали і виникають при створенні ОТГ.

III. Проблеми визначення цілей розвитку і управління ОТГ.

В цьому блоці можна визначити наступні складові:

- брак управлінських кадрів для забезпечення ефективного керування розвитком громад;
- відсутність належного досвіду і кваліфікації у осіб, що займають керівні посади в ОТГ;
- формування управлінських структур не за професійним, а за іншими чинниками (спільний бізнес, родинні чи приятельські зв'язки, політичні чинники тощо);
- слабе розуміння стратегічного бачення розвитку ОТГ, проблеми при розробці Стратегій розвитку громад та їх загальний низький рівень;
- недостатня забезпеченість просторовими даними;
- відсутність експертної оцінки територіального капіталу ОТГ;
- неузгодженість стратегічних документів розвитку окремих громад між собою та з документами територіального (просторового) планування вищих таксономічних рівнів;
- домінування локальних короткострокових інтересів над довгостроковими стратегічними інтересами розвитку регіонів і держави в цілому;
- плинність і часта змінюваність керівних кадрів.

IV. Основні наслідки дії негативних чинників, що супроводжують децентралізацію.

Серед них насамперед вважаємо за доцільне вказати на:

- відставання у темпах децентралізації від планованих;

- значне гальмування утворення ОТГ в регіонах, що мають особливо цінні ресурси розвитку та інші переваги, зокрема, статус столичного регіону;
- недотримання оптимальних параметрів (за показниками розміру, людності тощо) при утворенні ОТГ;
- збільшення диференціації у рівні соціально-економічного розвитку громад;
- посилення нерівності просторового розвитку;
- утворення на локальному рівні депресивних територій, з низьким потенціалом соціально-економічного розвитку, значними соціальними проблемами, зокрема з найвищими темпами старіння населення в найменш розвинених ОТГ;
- посилення проблем екологічного порядку в окремих ОТГ.

Література:

1. Ініціатива «Децентралізація в Україні». [Електронний ресурс] Режим доступу <https://decentralization.gov.ua/>
2. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 року. Затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 квітня 2017 р. № 275. [Електронний ресурс] Режим доступу <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/249935442>

М.О. Логвинова

*Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
logvinova_mari94@ukr.net*

**МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ВНУТРІШНЬО
ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ЗІ СХОДУ УКРАЇНИ
У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВЦІВ**

Актуальність даної теми дослідження обумовлена виникненням на території України такої категорії вимушених мігрантів як внутрішньо переміщені особи (ВПО). Проблема ВПО стала більш значущою для України починаючи з 2014 року внаслідок військової агресії Росії проти України, анексії Автономної Республіки Крим, проведення антитерористичної операції на Донбасі. Підтверджує актуальність й той факт, що для України ВПО – це велике поле для дослідження, що підтверджується невеликою кількістю наукових праць за цією тематикою. На сьогоднішній день потребують висвітлення питання розміщення ВПО, фактори, які впливають на таке розміщення, особливості адаптації переселенців та їх інтеграції у місцеві громади, регіональні та місцеві стратегії підтримки ВПО. Проведення таких досліджень вимагає використання комплексного, міждисциплінарного підходу на основі ретельного вивчення опублікованої міжнародної і вітчизняної літератури, визначення ключових авторів, статей, теорій і результатів у цій області, що дозволяє виявити прогалини та напрямки для подальших досліджень.